

Uchwała Nr XXXVIII/816/18
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 26 czerwca 2018 r.

w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”.

Na podstawie § 35 ust. 3 lit. a i ust. 4 Regulaminu Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego, stanowiącego załącznik do Uchwały Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr III /21/99 z dnia 4 lutego 1999 z późn. zm. oraz ust. 3 Rozdział IV „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”, przyjętego Uchwałą Nr XXV/500/13 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 marca 2013 r., uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”, stanowiące załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodniczący Sejmiku
Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Julian Osiecki

Załącznik do Uchwały Nr XXXVIII/816/18
Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 26.06.2018 r.

Sprawozdanie z realizacji
„Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii
w Województwie Warmińsko-Mazurskim
w latach 2013 – 2017”

Olsztyn, 2018

Wprowadzenie

Sejmik Województwa oraz Zarząd Województwa, w oparciu o art. 9 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2017 r. poz. 783), odpowiadają za opracowanie i realizację Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii. Program został przyjęty Uchwałą Nr XXV/500/13 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 marca 2013 r., w sprawie uchwalenia „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”. Stanowi on element strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej.

Duże znaczenie w monitorowaniu problemów narkomanii oraz w podejmowaniu działań w kierunku przeciwdziałania tym problemom ma dobra współpraca z podmiotami, które zajmują się tą problematyką w województwie.

Dzięki sprawozdaniom składanym przez organizacje pozarządowe z realizacji dofinansowanych z budżetu województwa zadań, a także sprawozdaniom przekazywanym przez samorządy lokalne z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, poszerzana jest wiedza na temat podejmowanych corocznie w województwie działań.

W sprawozdaniu wykorzystano dane uzyskane również z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego, Komendy Wojewódzkiej Policji w Olsztynie oraz Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia.

Rok 2017 był piątym i zarazem ostatnim rokiem realizacji w/w programu. Zaznaczyć należy, że stanowił on kontynuację działań podejmowanych w ramach poprzednich programów (szczególnie na lata 2009-2012). Nowy „Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim” opracowany został na lata 2018-2022.

Poniższe zestawienie wskazuje wysokość środków finansowych, jakie były przeznaczone na realizację przez Urząd Marszałkowski zadań z zakresu przeciwdziałania narkomanii w czasie realizacji Programu oraz wysokość wydatków gmin na jego realizację.

Tabela 1. Środki finansowe wydatkowane w latach 2013-2017 na realizację zadań wynikających z zakresu przeciwdziałania narkomanii w województwie warmińsko-mazurskim

Rok	Wysokość środków wydatkowanych przez Urząd Marszałkowski	Wysokość środków wydatkowanych przez gminy na realizację programu przeciwdziałania narkomanii*
2013	179 227 zł	1 051 492 zł
2014	185 000 zł	1 074 799 zł
2015	81 463 zł	1 014 239 zł
2016	236 137 zł	1 178 578 zł
2017	140 236 zł	1 222 724 zł

*Źródło: Dane Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie oraz *Regionalnej Izby Obrachunkowej w Olsztynie*

SKALA PROBLEMU NARKOMANII W WOJEWÓDZTWIE WARMIŃSKO-MAZURSKIM W MONITOROWANYM OKRESIE

Przewlekłe używanie narkotyków to uzależnienie, które jest bardzo trudne do wyleczenia. W większości przypadków niezbędne są środki farmakologiczne i pomoc placówek. W województwie warmińsko-mazurskim w roku 2017 odnotowano spadek ogólnej liczby osób zgłaszających się z problemem narkotykowym w poradniach. Zaznaczyć należy przy tym, że spadek nastąpił we wszystkich grupach wiekowych wśród osób leczonych w poradniach z powodu uzależnień narkotykowych. Znaczący odsetek stanowią osoby leczone po raz pierwszy – 61,2 % osób leczonych ogółem.

Na zatrważający wzrost liczby osób uzależnionych leczonych w 2015 roku wpływ mógł mieć narastający w bardzo szybkim tempie problem zażywania „dopalaczy”.

Tabela 2. Leczeni w poradniach profilaktyki i rehabilitacji osób uzależnionych od środków psychoaktywnych

Rok	Leczeni ogółem	Do 18 lat	19-29 lat	30-64 lata	65 lat i więcej	w tym Leczeni po raz pierwszy	Zobowiązani do leczenia
2013	819	140	294	341	44	324	38
2014	487	155	212	119	1	219	43
2015	1 144	210	364	549	21	772	116
2016	989	175	296	503	15	608	103
2017	877	149	266	451	11	537	50

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

Osoby uzależnione mogą zgłaszać się do ambulatoryjnych placówek leczenia uzależnień oraz do stacjonarnych ośrodków leczenia uzależnień.

W ostatnich latach obserwuje się w Polsce nasilenie problemów z tytułu zażywania nowych substancji psychoaktywnych, w tym tzw. „dopalaczy”. Są to substancje zarówno pochodzenia syntetycznego, jak i naturalnego, działające stymulująco bądź psychodelicznie czy halucynogennie, o różnym sposobie działania, określane także środkami zastępczymi. Ewentualne niebezpieczeństwo związane z „dopalaczami” wiąże się z faktem, że substancje znajdujące się w ich składzie nie są kompleksowo przebadane.

Jak w latach 2013-2017 kształtował się problem zażywania „dopalaczy” i związanych z nimi interwencji medycznych prezentują poniższe tabele, pozyskane od WSS-E w Olsztynie.

Tabela 3. Zgłoszone interwencje medyczne związane ze środkami zastępczymi w woj. warmińsko-mazurskim w latach 2013-2017

Okres:	Ostróda	Elbląg	Olsztyn	Braniewo	Goldap	Bartoszyce	Elk	Nidzica	Mrągowo	Lidzbark W.	Olecko	Ilawa	Giżycko	Szczytno	NML	Pisz	Działdowo	Razem
2013	15	17	55	1	6	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	97
2014	31	19	41	0	0	0	1	2	5	1	0	3	0	0	0	0	0	103
2015	49	80	71	15	1	12	8	2	4	2	1	11	1*	2	3	1	0	263
2016	12	17	43	1	0	5	2	0	2	0	0	6	0	0	1	0	2	91
2017	8	31	30	4	0	8	2	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	91
Suma	115	164	240	21	7	26	13	6	11	3	1	28	1	2	4	1	2	645

* W dniu 14.06.15 r. w Szpitalu w Giżycku stwierdzono zgon 19-letniego mężczyzny po zażyciu dopalaczy. Ponadto w dniu 4.07.2015 r. odnotowano zgon 24-letniego mężczyzny w Leleszkach po zażyciu dopalaczy oraz w dniu 29.08.2015 r. zgon 27-letniego mężczyzny w Szpitalu Psychiatrycznym we Fromborku (nie potwierdzono, że zgon nastąpił z powodu zatrucia dopalaczami).

Źródło: Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Olsztynie

Dane Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Olsztynie wskazują na występujące zagrożenie szkodliwego zażywania środków zastępczych – w roku 2013 odnotowano 97 interwencji medycznych związanych z tymi środkami, podobnie było w roku 2014 – 103 interwencje, natomiast ogromny wzrost nastąpił w roku 2015, gdzie zgłoszono ponad dwukrotnie więcej interwencji związanych ze środkami zastępczymi - 263.

W 2016 roku liczba interwencji medycznych diametralnie zmalała i w 2017 roku pozostała na tym samym poziomie, na co wpływ miało zamknięcie sklepów z „dopalaczami” oraz działania profilaktyczne i informacyjno-edukacyjne, prowadzone przez szkoły, policję, samorządy, organizacje pozarządowe czy media. Duży wzrost w stosunku do 2016 roku nastąpił w roku 2017 w Elblągu, gdzie liczba interwencji medycznych związanych z zażyciem „dopalaczy” wzrosła niemalże o 100 %. Mogło być to spowodowane nowymi ścieżkami sprzedaży/zakupu „dopalaczy”.

Tabela 4. Zgłoszone interwencje medyczne związane z dopalaczami z podziałem na miesiące

MIESIĄC	LICZBA INTERWENCJI MEDYCZNYCH				
	2013 rok	2014 rok	2015 rok	2016 rok	2017 rok
Styczeń	6	5	5	0	11
Luty	5	5	13	3	8
Marzec	6	14	29	4	13
Kwiecień	8	11	25	6	9
Maj	4	8	38	11	10
Czerwiec	5	7	23+ 1 ZGON	8	5
Lipiec	9	6	71	14	4
Sierpień	4	0	16	7	6
Wrzesień	9	9	3	4	8
Październik	10	12	8	10	4
Listopad	17	19	19	11	9
Grudzień	14	7	11	13	4
RAZEM	97	103	263	91	91
Średnia ilość interwencji/miesiąc	8 / miesiąc	9 / miesiąc	22 / miesiąc	9 / miesiąc	8 / miesiąc

Źródło: Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Olsztynie

W 2015 roku, jedynie w okresie od września do listopada, nie obserwuje się wzrostu liczby podjętych interwencji medycznych związanych z „dopalaczami” w stosunku do lat poprzednich. Największy „bum” zaobserwowano w lipcu, gdzie liczba zgłoszonych przypadków hospitalizacji po zażyciu „dopalaczy” wzrosła do 71 (łącznie w latach 2013-2014 odnotowano w tym miesiącu 15 przypadków). Ze współpracy w województwie na wielu szczeblach oraz z obserwacji Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Olsztynie wynika, że w okresie wakacyjnym w roku 2015, na rynku narkotykowym pojawiły się nowe mieszanki substancji odurzających oferowane po atrakcyjnych cenach – stąd tak widoczne zmiany w liczbach osób hospitalizowanych z powodu zażycia substancji zastępczych (w czerwcu 2015 r. odnotowano również 1 zgon po zażyciu „dopalaczy”).

W roku 2016 liczba interwencji medycznych związanych z „dopalaczami” diametralnie zmalała – prawie w każdym miesiącu obserwuje się wyraźny spadek odnotowanych przypadków hospitalizacji w stosunku do roku 2015, w którym liczba osób hospitalizowanych z powodu zażycia „dopalaczy” była największa we wszystkich latach, w których monitorowało się to zjawisko. Jedynie w miesiącach: wrzesień, październik i grudzień liczba ta wzrosła, jednak bardzo nieznacznie.

W 2017 roku, w miesiącach od stycznia do kwietnia, liczba interwencji medycznych związanych z „dopalaczami” była wyższa w stosunku do roku 2016. W pozostałych miesiącach (poza wrześniem) odnotowano spadek w każdym miesiącu.

Tabela 5. Zgłoszone przypadki interwencji medycznych związanych z dopalaczami z podziałem na wiek i płeć osób hospitalizowanych

wiek	2013 rok	2014 rok	2015 rok	2016 rok	2017 rok	RAZEM
nie wskazano	-	1	2	-	-	3
11 lat i mniej	-	-	1	1	-	2
12 lat	1	3	-	-	-	4
13 lat	4	2	6	2	4	18
14 lat	16	9	8	2	4	39
15 lat	18	9	14	7	3	51
16 lat	19	21	16	12	8	76
17 lat	18	15	43	14	6	96
18 lat	2	2	13	5	3	25
19 lat	7	5	15	3	8	38
20 lat	2	5	14	5	5	31
21 lat	2	1	11	4	6	24
22 lat	1	6	8	2	7	24
23 lat	1	2	10	2	3	18
24 lat	0	1	14	1	3	19
25 lat i więcej	6	21	88*	31	31	177
RAZEM	97	103	263	91	91	645

* W tym 1
ZGON

płeć poszkodowa- nych	2013 rok	2014 rok	2015 rok	2016 rok	2017 rok	RAZEM
nie wskazano	-	2	-	1	-	3
kobiety	26	17	29	18	12	102
mężczyźni	71	84	234	72	79	540
RAZEM	97	103	263	91	91	645

Źródło: Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Olsztynie

Jak wynika z powyższego zestawienia, w latach 2013-2015 zauważyć można wzrost liczby osób powyżej 25 roku życia, które trafiły do hospitalizacji po zażyciu „dopalaczy”. W 2015 roku diametralnie wzrosła liczba osób z przedziału wiekowego 17 – 25 i więcej, które zgłoszone zostały jako przypadki, w stosunku do których podjęto interwencje medyczne. Łącznie w latach 2013-2014 z powodu zażycia środków zastępczych hospitalizowano 94 osoby z tego przedziału wiekowego, natomiast w 2015 roku – już 216 osób (w tym odnotowano 1 zgon). W 2016 roku liczba hospitalizowanych po zażyciu „dopalaczy” zmalała w każdym przedziale wiekowym, natomiast w 2017 roku w części przypadków rosła, a w części malała.

Analizując płeć pacjentów – w roku 2014 obserwuje się spadek liczby kobiet oraz wzrost liczby mężczyzn, które szkodliwie zażyły „dopalacze”, natomiast w 2015 nastąpił wzrost zarówno liczby hospitalizowanych kobiet (wzrost o 12) jak i mężczyzn (wzrost aż o 150 mężczyzn).

W 2016 roku zarówno kobiet jak i mężczyzn zażywających „dopalacze” było znacznie mniej, natomiast w 2017 roku odnotowano spadek liczby kobiet i wzrost liczby mężczyzn używających „dopalaczy”. Od lat nie zmienia się fakt, że to mężczyźni przodują wśród osób, które

hospitalizowano z powodu szkodliwego zażycia „dopalaczy” – blisko 84 % ogólnej liczby odnotowanych hospitalizowanych stanowiły właśnie osoby płci męskiej.

Uzależnienie od substancji psychoaktywnych jest destrukcyjne nie tylko dla osoby zażywającej narkotyki, ale ma negatywny wpływ na bliskich. Wiele osób z rodzin uzależnionych zwraca się po pomoc do pracowników pomocy społecznej, korzysta z bezpłatnych, anonimowych porad udzielanych w Punkcie Konsultacyjnym w Olsztynie, uruchomionym w ramach pomocy informacyjno-terapeutycznej w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej 14 lipca 2015 r. oraz zasięga informacji u konsultantów całodobowej infolinii. W punkcie informacyjno-konsultacyjnym dyżuruje psycholog-specjalista terapii uzależnień, który udziela kompleksowych informacji w sprawie „dopalaczy”. Oferta punktu kierowana jest do:

- osób używających środki zastępcze, tzw. „dopalacze”;
- osób chcących zerwać z nałogiem oraz członków ich rodzin;
- wychowawców, opiekunów i innych osób.

Jak wynika z danych uzyskanych z ośrodków pomocy społecznej z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, corocznie notuje się pewną liczbę rodzin (osób), które uzyskują wsparcie z pomocy społecznej z powodu narkomanii. W roku 2017 liczba rodzin ponownie zmalała - o 21 rodzin w porównaniu do roku ubiegłego, natomiast osób, korzystających ze wsparcia finansowego z pomocy społecznej było o 33 mniej.

Tabela 6. Wsparcie z pomocy społecznej z powodu narkomanii w latach 2013 – 2017 w województwie warmińsko – mazurskim

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób
2013	221	319
2014	255	374
2015	275	412
2016	273	378
2017	252	345

Źródło: opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

Używanie środków psychoaktywnych, szczególnie przez dzieci i młodzież, wciąż stanowi duży problem społeczny. O ile od kilku lat następuje spadek liczby ujawnionych nieletnich pod wpływem alkoholu, o tyle liczba nieletnich pod wpływem środków odurzających z roku na rok wzrasta – zależności te ukazuje coroczne sprawozdanie z zakresu rozpoznania i profilaktycznej pracy Policji na rzecz zapobiegania demoralizacji nieletnich oraz patologii społecznej.

Poniżej prezentujemy dane pozyskane z Komendy Wojewódzkiej Policji, pokazujące jak kształtowała się specyfika przestępstw narkotykowych:

Tabela 7. Szczegółowe dane dot. przestępstw narkotykowych w latach 2013 – 2017 roku

Ilość osób podejrzanych (poszczególne kwalifikacje prawne przestępstw z "Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii")										
KWALIFIKACJA PRAWNA Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii	osoby podejrzane (2013)		osoby podejrzane (2014)		osoby podejrzane (2015)		osoby podejrzane (2016)		osoby podejrzane (2017)	
	Dorośli	osoby nieletnie	Dorośli	osoby nieletnie	Dorośli	osoby nieletnie	Dorośli	osoby nieletnie	Dorośli	osoby nieletnie
Art. 53 ust. 1 – „wytwarzanie, przetwarzanie, przerabianie”.	4	1	2	0	6	0	12	0	2	0
Art. 55 ust. 1 i ust 2 – „dokonywanie przewozu, wywozu”	2	0	3	0	6	0	10	0	1	0
Art. 55 ust. 3 – „dokonywanie przewozu, wywozu”. – znaczna ilość	10	1	1	0	1	0	2	0	1	0
Art. 56 ust. 1 i ust. 2 – „wprowadzanie do obrotu”.	5	1	4	0	14	0	6	0	3	1
Art. 56 ust. 3 – „wprowadzanie do obrotu”. – znaczna ilość	11	0	16	0	15	0	10	0	14	0
Art. 58 – „udzielanie innej osobie”.	79	26	44	4	22	3	21	1	13	0
Art. 58 – „udzielanie małoletniemu”	-	-	20	8	13	5	6	6	2	6
Art. 59 ust. 1 – „udzielanie innej osobie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej”.	86	8	74	2	52	3	46	5	41	2
Art. 59 ust. 2 – „udzielanie małoletniemu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej”.	-	-	13	3	5	2	4	3	13	1
Art. 62 ust. 1 i ust. 3 – „posiadanie”	518	58	535	52	441	23	537	24	561	25
Art. 62 ust. 2 – „posiadanie” – znaczna ilość	20	3	15	0	0	0	32	0	44	0
Art. 63 ust. 1 i ust. 3 – „uprawa maku”	67	3	80	1	71	3	56	2	50	1
Art. 64 – „zabranie w celu przywłaszczenia środków odurzających ...”	3	0	0	0	0	0	2	0	brak danych	brak danych
RAZEM	805	101	807	70	646	39	744	41	745	36

Źródło: Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie, Sprawozdanie z zakresu rozpoznania i profilaktycznej pracy Policji na rzecz zapobiegania demoralizacji nieletnich oraz patologii społecznej w 2017 roku

Dane wskazują, że liczba przestępstw narkotykowych w 2017 roku pozostała na podobnym poziomie jak w roku 2016. Wpływ na to ma stosunkowo łatwy dostęp do „dopalaczy”, dzięki czemu osoby ich zażywające decydują się również na próbowanie innych substancji odurzających, w tym narkotyków. Od lat duże zainteresowanie narkotykami wywoływane również jest poprzez publiczne dyskusje na temat legalizacji marihuany. Niepokojący jest fakt, że znacząco wzrosła liczba osób notowanych za posiadanie znacznej ilości narkotyków – wzrost obserwujemy niemalże w każdym badanym roku. W roku 2015 w województwie warmińsko-mazurskim nie zatrzymano żadnej osoby podejrzanej o posiadanie znacznej ilości narkotyków - w 2016 roku zatrzymano 32 podejrzane osoby, natomiast w 2017 już 44.

Grupami szczególnie narażonymi na zażywanie narkotyków są: dzieci i młodzież pozostające bez opieki rodzicielskiej, „dzieci ulicy”, niepełnoletnie osoby popełniające czyny karalne, osoby zagrożone demoralizacją, dzieci i młodzież ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także młodzież z zaburzeniami zachowania.

Udział nieletnich w ogólnej liczbie przestępstw narkotykowych w województwie warmińsko-mazurskim przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8. Udział nieletnich w ogólnej liczbie przestępstw narkotykowych w województwie warmińsko – mazurskim w latach 2013 – 2017 r.

CZYNY NIELETNICH W OGÓLNEJ LICZBIE PRZESTĘPSTW STWIERDZONYCH z "Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii" w latach 2013 – 2017				
Rok	Ogółem stwierdzonych przestępstw narkotykowych	Czyny popełnione przez nieletnich	Osoby podejrzane	W tym osoby nieletnie
2013	1 623	203	811	101
2014	1 479	137	810	70
2015	1 367	57	745	45
2016	1 301	67	785	42
2017	1 291	65	792	40

Źródło: Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie, Sprawozdania z zakresu rozpoznania i profilaktycznej pracy Policji na rzecz zapobiegania demoralizacji nieletnich oraz patologii społecznej w latach 2013-2017

Dane statystyczne wskazują, że od 2013 roku niemalże w każdym roku zanotowano spadek liczby czynów (z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii) popełnionych przez nieletnich - w roku 2017 liczba ta zmalała o 138 czynów w stosunku do roku 2013. Ogólna liczba stwierdzonych przestępstw narkotykowych malała w każdym roku – spadek w 2017 r. o 332 czyny w stosunku do roku 2013.

Poniżej przedstawione zostały zadania realizowane w ramach poszczególnych priorytetów Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii.

Priorytet I. Profilaktyka

W ramach tego priorytetu podejmowano działania w zakresie niżej wymienionych celów szczegółowych:

Cel 1:

Przeciwdziałanie inicjacji w zakresie różnych zachowań ryzykownych (zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży) poprzez wzrost wiedzy i umiejętności społecznych dzieci, młodzieży i rodziców

Jak wynika z corocznie zbieranych informacji, od lat wszystkie gminy posiadają gminny program przeciwdziałania narkomanii: odrębny bądź stanowiący część programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (uzależnień). Mimo realizacji programów, wciąż niepokoi fakt, że brak jest efektów prowadzenia tych działań, przy stale narastającym problemie narkomanii.

W gminnych programach istotne zapisy dotyczą podejmowania działań na rzecz wzrostu wiedzy i umiejętności społecznych dzieci, młodzieży i rodziców, w szczególności działań zwiększających wiedzę na temat skutków używania środków odurzających, substancji psychotropowych i środków zastępczych, kształtujących przekonania normatywne i postawy prozdrowotne, a także zmniejszających deficyty umiejętności psychospołecznych.

W działania profilaktyczne od lat włącza się również Policja, która koncentruje się nie tylko na działaniach informacyjno-edukacyjnych, ale także na podniesieniu świadomości prawnej zarówno dorosłych jak i dzieci i młodzieży. Temu celowi służą założenia „Koncepcji działań Policji w zakresie profilaktyki społecznej na lata 2015-2018”, w której ustalono m.in. priorytety działań, gdzie na pierwszym miejscu postawiono narkotyki i nowe substancje psychoaktywne.

W celu dogłębnej analizy oferowanych w gminach programów profilaktycznych, zajęć oraz innych form pomocy dzieciom i rodzinom, co roku wysyłano do wszystkich gmin w województwie ankietę dodatkową do sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii, w której zawarto pytania dotyczące działalności świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych, realizowanych szkolnych i pozaszkolnych programów profilaktycznych oraz funkcjonujących Młodzieżowych Klubów Integracji Społecznej. Dane za rok 2017 są na etapie zbierania i analizy.

Tabela 9. Szkolne i pozaszkolne programy profilaktyczne

Rok	Liczba jednostek	Szkolne i pozaszkolne programy profilaktyczne		
		Liczba uczniów	Liczba nauczycieli i wychowawców	Liczba rodziców
2013	116	67 576	4 119	11 532
2014	116	57 560	2 882	7 115
2015	116	67 735	3 902	9 713
2016	116	52 467	2 962	5 992
2017	108	73 879	3 783	13 968

Źródło: Dane uzyskane z rocznych sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1.

Zarówno liczba uczniów, jak i nauczycieli oraz rodziców uczestniczących w realizacji szkolnych i pozaszkolnych programów profilaktycznych, drastycznie zmalała w 2014 roku, co wynika z powyższego zestawienia. Przyczyn takiej sytuacji można doszukiwać się wielu, może to być: mniejsza liczba oddziałów klasowych, łączenie i likwidacja szkół, niechęć do realizowania wystandaryzowanych programów profilaktycznych. W roku 2015 liczba osób biorących udział w szkolnych i pozaszkolnych programach profilaktycznych ponownie się podniosła, żeby w 2016 roku zmaleć do wartości niższych niż w latach 2014 i 2015. Stale zmienia się również liczba rodziców zaangażowanych w realizację szkolnych i pozaszkolnych programów profilaktycznych. W 2017 roku liczba osób korzystających z programów profilaktycznych wzrosła w każdej grupie.

Powinno się kłaść większy nacisk na realizację tego typu programów, ponieważ profilaktyka, zainteresowanie się problemem dziecka (przez rodziców oraz środowiska wychowawcze, takie jak szkoła) oraz szersze reagowanie na pojawiające się problemy to najistotniejsze aspekty w walce z patologiami społecznymi, w tym uzależnieniami od substancji psychoaktywnych.

Cel 2.

Zapobieganie rozwojowi uzależnienia od substancji psychoaktywnych i zachowaniom ryzykownym związanym z uzależnieniem

Samorząd od szeregu lat wspierał finansowo i merytorycznie działania samorządów gminnych, polegające na organizacji różnorodnych form pracy z dziećmi i młodzieżą.

Jak przedstawiała się liczba świetlic funkcjonujących na terenie województwa warmińsko – mazurskiego oraz jaka liczba dzieci skorzystała z zajęć w świetlicach – obrazuje poniższa tabela.

Tabela 10. Liczba świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo – wychowawczych w województwie warmińsko – mazurskim

Rok	Świetlice socjoterapeutyczne		Świetlice opiekuńczo-wychowawcze	
	Liczba jednostek	Liczba uczestników	Liczba jednostek	Liczba uczestników
2013	64	1 969	182	5 411
2014	56	1 984	183	6 375
2015	52	1 711	171	5 757
2016	59	1 624	183	5 675
2017*	43	1 218	168	4 852

* dane uzyskane ze 108 gmin województwa warmińsko-mazurskiego – pełna analiza po otrzymaniu danych ze wszystkich 116 jednostek.

Źródło: dane uzyskane z rocznych sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1.

Systematycznie zmniejszająca się liczba świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych jest zjawiskiem niepokojącym. W 2015 roku liczba uczestników zajęć

w świetlicach spadła w stosunku do roku 2014. W 2016 roku liczba świetlic, zarówno z programem socjoterapeutycznym, jak i opiekuńczo-wychowawczym, wzrosła, natomiast spadła liczba uczestników zajęć oferowanych w tych jednostkach.

Liczba świetlic powinna wzrastać, bądź pozostawać na zbliżonym poziomie, ponieważ funkcjonowanie świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych jest niezbędne, a działania przez nie prowadzone są istotne w walce z problemami dzieci i młodzieży.

Obserwuje się brak stabilności i funkcjonalności tego typu placówek, w związku ze zmianami regulacji prawnych dotyczących funkcjonowania świetlic, wprowadzających nowe standardy ich działalności, określone w statutach - od 2011 roku weszły przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r., znowelizowanej w 2014 roku. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadziła zmiany w organizacji tych placówek, niejako zrównując je z placówkami oświatowymi. Oznaczało to, że aby otrzymać zezwolenie na prowadzenie placówki, trzeba spełnić dość restrykcyjne wymogi budowlane oraz standardy sanitarne i dotyczące bezpieczeństwa pożarowego - większość placówek prowadzonych w formie świetlic socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych powstała w lokalach, które nie są w stanie sprostać warunkom niezbędnym do otrzymania pozytywnej opinii straży pożarnej i inspekcji sanitarnej (np. w piwnicach czy suterrenach).

Znaczącą rolę w realizacji zadań z zakresu profilaktyki uzależnień odgrywają specjalistyczne organizacje pozarządowe działające w zakresie przeciwdziałania narkomanii. Organizacje te, realizując swoje zadania statutowe, składają wnioski o dofinansowanie projektów do wielu jednostek, pozyskując przy tym fundusze z różnych źródeł. Dzięki temu coraz więcej programów skierowanych do osób uwikłanych w uzależnienia oraz ich rodzin jest realizowanych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Każdego roku, w budżecie województwa, zabezpieczane były środki finansowe przewidziane na dofinansowanie zadań realizowanych przez organizacje pozarządowe.

Tabela 11. Współpraca z sektorem pozarządowym

Rok	Wysokość środków finansowych przekazanych z budżetu województwa W formie dotacji organizacjom	Liczba dotowanych organizacji pozarządowych	Szacunkowa liczba odbiorców
2013	50 000 zł	4	816
2014	60 000 zł	4	1 756
2015	60 000 zł	6 (8 projektów)	1 664
2016	60 000 zł	7	1 362
2017	60 000 zł	6	1 950

Źródło: Opracowania własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

W ramach otwartego konkursu ofert, co roku do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej wpływają projekty z zakresu przeciwdziałania narkomanii, z czego najwyższej oceniane przez komisję konkursową otrzymują dofinansowanie ze środków zaplanowanych na realizację zadań wynikających z WPPN.

Poniżej przedstawiono główne formy wsparcia organizacji pozarządowych, na które przekazano dotacje w latach 2013-2017:

- Profilaktyka uniwersalna – w ramach tego zagadnienia, dzięki dotacji dla Stowarzyszenia „ALTERNATYWA” z Ełku, zrealizowano między innymi 2 edycje programu „Ambasadorowie Marzeń”, zakładającego budowanie w dzieciach, młodzieży i dorosłych postawy zwycięzcy.
- Profilaktyka selektywna – dofinansowano między innymi zajęcia edukacyjno-wychowawcze prowadzone przez streetworkerów w ramach dotacji dla Human LEX Instytut na realizację zadania: „Streetworking skierowany do dzieci i młodzieży elementem profilaktyki systemowej w miastach Ełk, Giżycko, Olecko”.
- Profilaktyka wskazująca – w ramach tego zadania zrealizowano wiele programów postrehabilitacyjnych oraz skierowanych do osób zażywających szkodliwie narkotyki. Stowarzyszenie Wspierania Działań na Rzecz Osób Potrzebujących „DROGA” z Olsztynka zrealizowało 4 edycje „Programu postrehabilitacyjnego adresowanego do osób uzależnionych od narkotyków po ukończonym podstawowym procesie leczenia”, Stowarzyszenie MONAR z Olsztyna przez 3 lata realizowało programy nakierowane na osoby osadzone w zakładach karnych, dotknięte narkomanią oraz programy postrehabilitacyjne skierowane do innych grup, natomiast Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie Sukurs z Olsztyna zrealizowało 2 edycje programu rozwoju osobistego dla osób po podstawowym procesie leczenia oraz programu edukacyjno-korekcyjnego dla ich rodzin.

W ramach otwartego konkursu ofert dla organizacji pozarządowych organizowano również konferencje wojewódzkie, które opisano w Celu 4. Podniesienie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną.

Cel 3.

Zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i wskazanie możliwości zapobiegania narkomanii.

Używanie środków psychoaktywnych przez młodzież stanowi jeden z głównych problemów społecznych w Polsce. Uzależnienie od różnorodnych substancji niszczy nie tylko zdrowie fizyczne, ale też negatywnie wpływa na psychikę, szczególnie młodych ludzi.

Używanie narkotyków jest zjawiskiem złożonym, niejednorodnym i dynamicznym. Co jakiś czas mamy do czynienia z pojawiającymi się nowymi trendami oraz zjawiskami na scenie narkotykowej, przy jednoczesnym znikaniu innych wzorów zachowań.

W celu ograniczenia zjawiska przyjmowania oraz handlu nowymi substancjami psychoaktywnymi, włączono wszystkie syntetyczne odmiany substancji zakazanych do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 sierpnia 2017 roku w sprawie wykazu nowych substancji psychoaktywnych.

Od 2014 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Olsztynie co roku organizuje spotkanie poświęcone problemowi zagrożenia używania nowych substancji psychoaktywnych,

w tym tzw. „dopalaczy”, w województwie warmińsko-mazurskim. W spotkaniach udział biorą przedstawiciele instytucji, placówek i organizacji na co dzień zajmujących się problematyką uzależnień od substancji psychoaktywnych, takich jak: stacje sanitarno-epidemiologiczne (w Elblągu i Olsztynie), kierownicy ośrodków terapeutycznych, przedstawiciele Policji, psychoprofilaktycy.

Podczas spotkań uczestnicy zapoznali się między innymi z:

- raportami dotyczącymi liczby podjętych interwencji medycznych związanych z nowymi substancjami psychoaktywnymi w województwie w danym roku;
- działaniami profilaktycznymi prowadzonymi przez Powiatowe Stacje Sanitarno - Epidemiologiczne przy współpracy z Policją;
- działaniami prewencyjnymi prowadzonymi przez Komendę Wojewódzką Policji w Olsztynie oraz nowym narzędziem służącym do identyfikowania zagrożeń – „krajową mapą zagrożeń bezpieczeństwa”;
- zawartością zakupionej przez Policję walizki edukacyjnej z akcesoriami, które młodzież może nabyć w Internecie w celu zażywania narkotyków i dopalaczy, takimi jak: lufki, bibułki, wagi czy opakowania;
- działaniami Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego, mającymi na celu ograniczenie zażywania nowych substancji psychoaktywnych oraz podnoszenie świadomości dzieci, młodzieży oraz rodziców z zagrożeń wynikających z eksperymentowania z tymi substancjami.

Uczestnicy spotkań uważają, że należy stale poszukiwać nowych kierunków profilaktyki oraz innowacyjnych rozwiązań w kwestii przekazywania wiedzy dzieciom i młodzieży, uświadamiając im zagrożenia płynące z zażywania narkotyków oraz nowych substancji psychoaktywnych, w tym „dopalaczy”, zacierając tym samym mylne pojęcie o pozytywach płynących z zażywania narkotyków. Najskuteczniejszymi działaniami w walce z tymi substancjami i uzależnieniami są: przemyślana i ukierunkowana profilaktyka oraz zainteresowanie się problemami dzieci przez rodziców oraz środowiska wychowawcze, takie jak szkoła czy Kościół oraz właściwe i skuteczne reagowanie na pojawiające się problemy. Należy także stale zacieśniać współpracę międzyinstytucjonalną, która jest fundamentem efektywnej profilaktyki.

Baza placówek, do których powinno się kierować osoby uzależnione oraz osoby z innymi zaburzeniami psychicznymi, a także ich rodziny, znajduje się na stronie internetowej:

www.warmia.mazury.pl, w zakładce Sport i Zdrowie, Zdrowie, „Przewodnik o dostępnych formach: opieki zdrowotnej, pomocy społecznej, aktywizacji zawodowej, opieki w stanach kryzysu psychicznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, ich rodzin oraz ofiar sytuacji kryzysowych w województwie warmińsko-mazurskim”.

Baza jest obecnie w trakcie aktualizacji.

W każdym roku, po przeprowadzonym spotkaniu, przesyłano do gmin wnioski i rekomendacje do realizacji, podjęte przez uczestników seminarium dotyczącego problematyki „dopalaczy”.

W latach 2014-2017 samorząd województwa podejmował szereg działań, mających na celu walkę z problemem zażywania „dopalaczy” i innych substancji psychoaktywnych oraz planował zadania na kolejne lata.

W 2016 roku Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny KARAN w Elblągu, w ramach otwartego konkursu ofert dla organizacji pozarządowych, otrzymało dofinansowanie na wykonanie zadania pn. „Dopalacz to narkotyk – konferencja w zakresie efektywnych metod przeciwdziałania narkomanii w województwie warmińsko-mazurskim”. W ramach udzielonej dotacji zorganizowano i przeprowadzono konferencję na temat niebezpieczeństw związanych z zażywaniem dopalaczy. Celem tego zadania było zwiększenie wiedzy ogółu społeczeństwa, zwłaszcza na temat niebezpieczeństw związanych z zażywaniem dopalaczy. W konferencji udział wzięło 138 osób.

Podczas konferencji, jak i w ramach wykładu na wiosennej naradzie pełnomocników/koordynatorów gminnych ds. rozwiązywania problemów uzależnień, wyemitowano film nakręcony w ramach wyżej wymienionego zadania. W filmie wystąpili podopieczni KARAN w Elblągu, którzy opowiedzieli o swoich doświadczeniach związanych z „dopalaczami”.

Film dostępny jest na stronie internetowej:

<https://www.truso.tv/wiadomosci/44331,dopalacz-to-narkotyk>

Szczegółowy opis zrealizowanych zadań, skierowanych do osób pracujących w obrębie uzależnień, zamieszczono w Celu 4. - Podniesienie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną.

Duży wkład w podniesienie wiedzy społeczeństwa na temat zagrożenia narkomanią, szczególnie młodego pokolenia, mają funkcjonariusze Policji. Organizują oni corocznie na terenie województwa spotkania edukacyjne z dziećmi i młodzieżą, ale też ściśle współpracują z pedagogami i nauczycielami oraz z rodzicami w celu prewencji zachowań ryzykownych.

Od kwietnia 2014 roku, na terenie całego województwa, realizowano założenia wojewódzkiego programu pn. „Zanim będzie za późno”, który skierowany jest do rodziców uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych. Program został opracowany przez Komendę Wojewódzką Policji w Olsztynie, przy współudziale przedstawicieli Kuratorium Oświaty w Olsztynie oraz po konsultacji z Wojewódzką Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Olsztynie. Patronat nad przedsięwzięciem objął Wojewoda Warmińsko-Mazurski. Patronat medialny objęła TVP Olsztyn i Radio Olsztyn.

Podstawowym założeniem programu było dotarcie do jak największej liczby rodziców oraz zachęcenie ich do współpracy, by razem móc działać na rzecz młodzieży zagrożonej tak szybko rozprzestrzeniającym się zjawiskiem.

„DOPALACZE OFERTA ŚMIERCI” to przedsięwzięcie realizowane przez Komendę Miejską Policji w Elblągu we współpracy z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Elblągu. W roku 2017 kontynuowano działania edukacyjne rozpoczęte w 2014 roku. Celem głównym tego przedsięwzięcia było zainicjowanie długofalowego procesu edukacji społecznej, w szczególności dzieci i młodzieży oraz rodziców i nauczycieli w zakresie zagrożeń związanych z zażywaniem nowych substancji psychoaktywnych oraz zakresem odpowiedzialności prawnej i karnej wynikającej z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Realizacja tych działań w latach 2014-2017 wpłynęła na przesunięcie się średniej wieku osób, wobec których podejmowane były interwencje medyczne związane z „dopalaczami” z 15-17 lat na wiek 21-25 lat i więcej. W roku 2017 przeprowadzono 55 spotkań edukacyjnych, w których uczestniczyły 2 822 osoby.

Jak wynika z corocznych sprawozdań z zakresu rozpoznania i profilaktycznej pracy Policji na rzecz zapobiegania demoralizacji nieletnich oraz patologii - w większości jednostek funkcjonariusze organizowali i prowadzili debaty, prelekcje, spotkania edukacyjne.

Oto niektóre z tych przedsięwzięć, zrealizowane w 2017 roku:

- 1) Komenda Powiatowa Policji w Elku – policjanci włączyli się w „Tydzień kolorów” organizowany przez Gimnazjum nr 4 w Elku. Hasłem przewodnim przedsięwzięcia było: „Przypinamy skrzydła”. W ramach akcji dzień niebieski poświęcony był kreowaniu właściwych postaw wobec używek: papierosów, alkoholu, narkotyków i dopalaczy. Zorganizowano również spotkanie uczniów z policjantem, które poświęcone było zagrożeniom, jakie wiążą się z zażywaniem środków odurzających, dopalaczy i alkoholu oraz konsekwencjom prawnym i społecznym uzależnień.
- 2) Komenda Powiatowa Policji w Giżycku - „Żyj pełnią życia – Nie daj się wysterować na minę”, „Razem Bezpieczniej”. Pod takim hasłem policjanci z Komendy Powiatowej Policji w Giżycku zorganizowali działania profilaktyczne dla uczniów szkół powiatu giżyckiego. Organizatorem przedsięwzięcia był Kierownik Rewiru Dzielnicowych Komendy Powiatowej Policji w Giżycku, który przy wsparciu lokalnych instytucji i samorządu po raz czwarty zaplanował spotkania z uczniami szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Spotkania profilaktyczne prowadzili organizatorzy artystycznego programu profilaktycznego pn. „Antymina”. Muzyczny warsztat profilaktyczny pn. „Antymina” oparty jest na muzyce Hip Hop, elementach profilaktyki oraz inspirowany przeszłym życiem autora i wykonawcy. Spektakl realizowany jest w oparciu o spotkania, na których młodzież dowiaduje się o zagrożeniach jakie niosą ze sobą alkohol, narkotyki oraz inne używki.

„Uzależnieniom STOP!” – to program profilaktyczny przygotowany przez Szpital Psychiatryczny - Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Węgorzewie, w realizację którego czynnie włączyli się policjanci z Komendy Powiatowej Policji w Giżycku. W ramach projektu terapeuci wspólnie z policjantami zaplanowali szereg spotkań profilaktycznych z uczniami szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z Giżycka. Celem przedsięwzięcia było przede wszystkim podniesienie świadomości młodzieży, pedagogów i rodziców w istocie zagrożeń związanych z uzależnieniem, szkodliwością używania alkoholu, narkotyków i dopalaczy.

- 3) Komenda Powiatowa Policji w Nidzicy - „Szkoly wolne od nałogów” są to długofalowe działania o charakterze prewencyjno - edukacyjnym realizowane przez policjantów z Komendy Powiatowej Policji w Nidzicy. Ich głównym celem było zapobieganie przestępczości i aspołecznych zachowań dzieci i młodzieży, zapewnienie ładu i porządku publicznego na terenach przyległych do szkół, a tym samym zmniejszenie liczby wybryków chuligańskich i aktów wandalizmu, niedopuszczenie do popełniania przestępstw na szkodę osób małoletnich, przeszkolenie nauczycieli z zakresu identyfikacji, skutków i szkodliwości zażywanych przez osoby małoletnie środków psychoaktywnych – w szczególności narkotyków i dopalaczy.
- 4) Komisariat Policji w Olsztynku - „Prawo a Narkotyki” to projekt edukacyjno-informacyjny realizowany przez funkcjonariuszy Komisariatu Policji w Olsztynku, w ramach Gminnego Programu Profilaktycznego „Przeciwdziałanie Narkomanii”. Adresatami byli uczniowie I klas gimnazjum, rodziny, dzieci i osoby dotknięte problemem uzależnienia. Głównym celem projektu było zapobieganie powstawaniu problemów związanych z uzależnieniem poprzez prowadzenie działalności edukacyjno-informacyjnej, ograniczenie szkód zdrowotnych i społecznych oraz podniesienie świadomości młodzieży szkolnej. W związku z niepokojącym zjawiskiem odurzania się młodzieży tzw. „dopalaczami”, funkcjonariusze podczas spotkań z młodzieżą, z rodzicami i kadrami pedagogicznymi omawiali zagrożenia wynikające z zażywania tych środków i przedstawiali regulacje prawne z tym związane. Ponadto podczas spotkań i rozmów z kadrami pedagogicznymi szkół i placówek, przekazywane były procedury postępowania w przypadku ujawnienia osób będących pod wpływem środków odurzających lub je posiadających.
- 5) Komenda Powiatowa Policji w Pisz - „Narkotyki i dopalacze – konsekwencje prawne ich stosowania” - to działania edukacyjno-profilaktyczne przeprowadzone w Zespole Szkół Leśnych w Rucianem-Nidzie. Polegają one na przeprowadzeniu przez policjanta z Komendy Powiatowej Policji w Pisz spotkań z uczniami wszystkich klas pierwszych, a następnie ich rodzicami. W trakcie prelekcji poruszane są zagadnienia dot. odpowiedzialności prawnej młodego człowieka za popełniane czyny, różnic między odpowiedzialnością prawną osoby nieletniej a karną osoby pełnoletniej, przypomnienie przepisów dot. spożywania alkoholu, sięgania po narkotyki i dopalacze oraz pokazania im konsekwencji naruszania prawa, np. utrata prawa jazdy, czy niemożność znalezienia pracy przez osobę karaną. Rodzicom prezentowane są także materiały dot. narkomanii w tym poglądowna walizka z zawartością środków odurzających oraz przedmiotów służących do ich zażywania.

Cel 4.

Podniesienie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

Realizując niniejszy cel, założony w programie, podejmowano działania w kierunku wspierania kompetentnych realizatorów działań profilaktycznych.

W 2013 r. Stowarzyszenie „Wsparcie i Pomoc” z Olsztyna otrzymało wsparcie finansowe i merytoryczne w organizacji konferencji na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie pod hasłem: „Blaski i cienie profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych”. Odbiorcami byli głównie czynni zawodowo socjoterapeuci z województwa warmińsko-mazurskiego, pedagodzy szkolni, pedagodzy opiekuńczy oraz studenci niestacjonarni pedagogiki opiekuńczej. Podczas konferencji podjęto następujące zagadnienia:

- Zagrożenia cywilizacyjne w świecie;
- Rozpowszechnianie się zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży;
- Zachowania ryzykowne w zakresie używania substancji psychoaktywnych wśród młodzieży akademickiej;
- Osłabienie funkcji neuropsychicznych u osób używających kanabinole w świetle najnowszych badań;
- Zachowania zdrowotne kobiet zażywających środki psychoaktywne;
- Aktualne trendy profilaktyki na świecie i w Polsce – ścieżki do zmiany;
- Profilaktyka uzależnień: zasoby i ograniczenia;
- Rehabilitacja osób zażywających kanabinole;
- Doświadczenia olsztyńskie w zakresie realizacji nowoczesnych programów profilaktyki uzależnień.

W konferencji udział wzięło ok. 100 osób.

W listopadzie 2014 r. odbyła się przygotowana przez Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny „KARAN” w Elblągu Konferencja Regionalna „Uzależnienia behawioralne – profilaktyka i leczenie. Konferencja poświęcona była zagrożeniom związanym z hazardem i innymi uzależnieniami behawioralnymi. Podczas spotkania zostały zaprezentowane metody profilaktyki i sposoby rozwiązywania problemów, wypracowane dla omawianych uzależnień, miała także miejsce dyskusja na temat zagrożeń związanych z uzależnieniami behawioralnymi w regionie, a także zdefiniowanie kierunków działań na przyszłość.

W konferencji wzięło udział ponad 100 osób - była ona adresowana głównie do: przedstawicieli jednostek, instytucji, urzędów państwowych (lekarze, pielęgniarki, policjanci, strażnicy miejscy, pedagodzy, nauczyciele) oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych, prowadzących działania profilaktyczne i terapię uzależnień.

W 2015 r. odbyła się, przygotowana przez Stowarzyszenie Wspierania Działań na Rzecz Osób Potrzebujących Pomocy „DROGA”, z siedzibą w Olsztynku, Konferencja Regionalna pn. „Problematyka uzależnień behawioralnych na terenie województwa warmińsko-mazurskiego”. Konferencja poświęcona była zagrożeniom związanym z hazardem i innymi uzależnieniami behawioralnymi. Podczas wykładów, seminariów oraz w ramach panelu dyskusyjnego, zostały zaprezentowane metody profilaktyki i sposoby rozwiązywania problemów, wypracowane dla omawianych uzależnień, miała także miejsce dyskusja na temat zagrożeń związanych z uzależnieniami behawioralnymi w regionie, a także zdefiniowano kierunki działań na przyszłość.

W konferencji wzięło udział ponad 70 osób - była ona adresowana głównie do: przedstawicieli instytucji oraz organizacji pozarządowych, prowadzących działania profilaktyczne i terapię uzależnień.

W październiku 2016 roku Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Giżycku, zorganizował wojewódzką konferencję: „Dopalacze – wyzwania w leczeniu uzależnień”, sfinansowaną przez Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Konferencja w Giżycku zorganizowana została w odpowiedzi na zapotrzebowanie osób pracujących w obszarze profilaktyki dotyczące pogłębiania tematyki zagrożeń wynikających z zażywania „dopalaczy” oraz specyfiki leczenia uzależnień od środków zastępczych. Konferencja skierowana była głównie do gminnych pełnomocników/koordynatorów do spraw przeciwdziałania uzależnieniom, lekarzy, pracowników placówek leczenia odwykowego oraz instytucji współpracujących. Patronat nad konferencją objęło Krajowe Biuro do spraw Przeciwdziałania Narkomanii – przedstawiciel Centrum Informacji o Narkotykach i Narkomanii przygotował wystąpienie na temat zagadnień prawnych i społecznych dotyczących „dopalaczy”.

Podczas konferencji przedstawiono 3 główne zagadnienia:

- Czym są „dopalacze”? (działanie, objawy zatrucia, skutki uboczne zażywania, uzależnienie od „dopalaczy”);
- Nowe substancje psychoaktywne – sytuacja prawna, społeczna i dynamika zjawiska;
- Pomaganie osobom uzależnionym od „dopalaczy”.

W konferencji udział wzięło 60 osób.

W 2017 roku Stowarzyszenie Ruch Antynarkotyczny „KARAN” w Elblągu zorganizował i przeprowadził konferencję „Wektory uzależnień – narkomania na przełomie ostatnich 25 lat - Wojewódzka konferencja promująca „dobre praktyki” z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z uzależnieniami”. Podczas konferencji omówiono trendy w uzależnieniach, pojawiające się na przestrzeni 25 lat oraz przyczyny uzależnień i czynności określonych mianem uzależnień behawioralnych, takich jak: gry hazardowe, Internet, jedzenie, praca, zakupy.

W konferencji udział wzięło 120 osób, głównie przedstawiciele jednostek/instytucji urzędów państwowych oraz samorządu terytorialnego, zobowiązani do realizacji zadań związanych z ochroną zdrowia.

Ponadto, Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia zorganizował 2 konferencje wojewódzkie:

1. Szkoleniowa konferencja dla Dyrektorów/Kierowników placówek leczenia odwykowego województwa warmińsko-mazurskiego - „Programy ograniczania picia oraz redukcji szkód w leczeniu uzależnień”.

Uczestnicy konferencji zapoznali się z metodami i technikami, które pomagają pacjentom ograniczyć picie i zmotywować się do zmian - jest to uzupełnienie oferty terapeutycznej dla pacjentów, którzy nie chcą podejmować całkowitej abstynencji. Podczas konferencji poruszano również tematykę uzależnień krzyżowych, w tym uzależnień od narkotyków.

W konferencji udział wzięły 33 osoby.

2. Konferencja „Aspekty medyczne oraz psychologiczne Zaburzeń ze Spektrum FASD (Alkoholowy Zespół Płodowy)”.

Konferencja zorganizowana została w związku z przypadającym 9 września Światowym dniem FAS. Miała na celu uświadomienie specjalistom rodziny oraz przedstawicielom różnych instytucji zajmujących się niesieniem pomocy rodzinom z województwa warmińsko-mazurskiego, jak szkodliwe jest działanie alkoholu na zdrowie dziecka w okresie prenatalnym oraz w późniejszym jego rozwoju. Podczas konferencji podjęto również tematykę uzależnień krzyżowych (także od narkotyków i innych środków odurzających), jako zagrożeń dla rozwoju dziecka i rodziny.

Konferencja podzielona została na dwie części – dzień wykładowy oraz dzień szkoleniowy. W pierwszym dniu w konferencji uczestniczyły 94 osoby, natomiast z warsztatów drugiego dnia skorzystało 20 osób.

Wskaźniki realizacji celów w ramach Priorytetu I

Wskaźnik	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba dzieci uczestniczących w szkolnych i pozaszkolnych programach profilaktycznych	67 576	57 560	67 735	65 440	69 583
Liczba rodziców i nauczycieli biorących udział w szkolnych i pozaszkolnych programach profilaktycznych	15 651	9 997	13 615	15 233	16 410
Wydatki ponoszone na profilaktykę narkomanii przez samorządy gminne i powiatowe	3 012 460	3 074 834	3 905 385	3 191 571	dane w opracowaniu PARPA
Liczba podmiotów, z którymi nawiązano współpracę w zakresie profilaktyki selektywnej*	2	2	4	3	2
Liczba działań upowszechniających informacje o programach i placówkach profilaktycznych **	4	2	2	2	2
Liczba rekomendowanych programów, obozów profilaktycznych	8	3	1	1 – Szkoła dla Rodziców i Wychowawców	1 – Szkoła dla Rodziców i Wychowawców
Liczba kampanii edukacyjnych***	2	2	2	3	3
Liczba osób zaangażowanych w województwie w realizację kampanii edukacyjnych nt. problematyki narkomanii****	105	90	95	217	233

* liczba organizacji, które otrzymały dofinansowanie w ramach otwartego konkursu ofert i realizowały programy w zakresie profilaktyki selektywnej – w 2017 r.: Human LEX Instytut, Stowarzyszenie Katolicki Ruch Antynarkotyczny KARAN.

** udostępniane/aktualizowane bazy danych podmiotów zajmujących się profilaktyką uzależnień, konferencje/narady/szkolenia dot. programów profilaktycznych;

*** „Wektory uzależnień - narkomania na przełomie ostatnich 25 lat”, „Aspekty medyczne oraz psychologiczne Zaburzeń ze Spektrum FASD (Alkoholowy Zespół Płodowy)”, seminarium dot. problemu zażywania nowych substancji psychoaktywnych, w tym „dopalaczy”, w województwie warmińsko-mazurskim;

**** uczestnicy wyżej wymienionych kampanii.

Priorytet II. Leczenie, rehabilitacja, ograniczenie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

W ramach tego priorytetu podejmowano działania w obrębie niżej wymienionych celów szczegółowych:

Cel 1.

Polepszenie jakości i zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej, rehabilitacji dla osób uzależnionych od narkotyków

W polskim systemie opieki zdrowotnej pomoc osobom uzależnionym od środków psychoaktywnych świadczona jest przez ośrodki leczenia stacjonarnego oraz przychodnie i centra ambulatoryjne.

Czas niezbędny do przeprowadzenia skutecznej terapii to 18-24 miesiące. Pierwszy, podstawowy etap psychoterapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych w zakładach stacjonarnych i oddziałach dziennych trwa od sześciu do ośmiu tygodni, natomiast w placówkach ambulatoryjnych od czterech do sześciu miesięcy. Cały cykl psychoterapii uzależnienia trwa do dwóch lat i obejmuje do 240 godzin terapii grupowej i do 50 godzin terapii indywidualnej w ciągu roku. Po zakończonej terapii stacjonarnej osoby uzależnione, w celu kontynuowania leczenia, kierowane są do dalszej psychoterapii w zakładach ambulatoryjnych oraz do grup samopomocowych Anonimowych Alkoholików i klubów abstynenta.

Czas leczenia w Oddziałach Leczenia Alkoholowych Zespołów Abstynencyjnych nie przekracza 10 dni¹.

Na podstawie informacji uzyskanych z Wydziału Zdrowia Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego, zajmującego się statystyką medyczną w województwie warmińsko-mazurskim oraz Narodowego Funduszu Zdrowia, określić można liczbę osób, które w związku z problemami spowodowanymi zażywaniem środków psychoaktywnych, poddają się leczeniu.

¹ Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Lecznictwo odwykowe, <http://www.parpa.pl/index.php/lecznictwo-odwykowe/>.

Tabela 12. Opieka stacjonarna w zakresie leczenia odwykowego i uzależnień w latach 2013-2017

Wyszczególnienie placówki	Rodzaj placówki	Liczba łóżek*	Liczba leczonych				
			2013	2014	2015	2016	2017
Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie	Oddział/ośrodek leczenia zespołów abstynencyjnych	10	192	224	187	144	175
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Młodzieżowy Ośrodek Terapeutyczny KARAN "DOM ZACHEUSZA" w Elblągu	ośrodek leczenia uzależnień dla dzieci i młodzieży	28	50	56	61	48	42
Ośrodek Rehabilitacji Uzależnionych "Doren" im. B. Trusiewicz SPZOZ w Różewcu	ośrodek rehabilitacyjny dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych	35	170	153	148	155	144
NZOZ Stowarzyszenia Monar Ośrodek Rehabilitacji Uzależnień w Gaudynkach	ośrodek rehabilitacyjny dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych	35	100	85	108	95	96

* W roku bieżącym

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

Jak wynika z powyższego zestawienia, w 2017 roku nie odnotowano znaczących zmian w liczbie pacjentów korzystających z opieki stacjonarnej w zakresie leczenia uzależnień od środków psychoaktywnych. Nieznaczne zmiany w liczbie leczonych w poszczególnych latach mogą świadczyć o rotacji pacjentów, gdyż nie każdy trafiający do ośrodka kończy program terapeutyczny.

Uzupełnieniem świadczeń stacjonarnych placówek są świadczenia ambulatoryjne w zakresie leczenia uzależnień. Poradnia ambulatoryjna, w zależności od stopnia zaawansowania choroby, oferuje pomoc dla uzależnionych od narkotyków, a także członków ich rodzin. W poradni można się też spodziewać opieki psychiatrycznej, badań psychologicznych, poradnictwa, psychoterapii. Punkt konsultacyjny ds. uzależnień najczęściej prowadzony jest przez stowarzyszenie lub fundację, ale ostatnio również przez jednostki samorządowe przy gminnych komisjach ds. uzależnień. W punkcie z reguły zatrudniony jest psychoterapeuta lub konsultant, który dokonuje wstępnej diagnozy problemu, zbiera informacje dotyczące zaawansowania uzależnienia, udziela porad i informacji, wspiera decyzję o leczeniu i motywuje do podjęcia terapii w poradni ambulatoryjnej lub ośrodka stacjonarnym średnio - lub długoterminowym.

W województwie warmińsko-mazurskim funkcjonuje 5 poradni terapii uzależnień od substancji psychoaktywnych, poza tym uzależnieni od narkotyków zgłaszają się też do poradni leczenia uzależnień od alkoholu (24 w województwie).

Tabela 13. Opieka w poradniach profilaktyki i rehabilitacji osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych

Wyszczególnienie	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.
Liczba porad w poradni profilaktyki i rehabilitacji osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych	3 175	6 622	5 594	2 520	18 073*
Liczba wizyt u psychologów, terapeutów i instruktorów terapii uzależnień	2 776	6 168	5 088	2 124	17 206*
Liczba osób uczestniczących w psychoterapiach indywidualnych	537	962	561	479	452
Liczba osób uczestniczących w psychoterapiach grupowych	63	92	109	113	81
Wizyty w środowisku chorego (dom, szkoła, porady telefoniczne)	1 548	1 312	635	350	455
Skierowania do stacjonarnych placówek psychiatrycznych i odwykowych	190	40	85	50	39

* w 2017 roku zmieniła się sprawozdawczość dot. liczby porad w poradniach (zestawiono wszystkie poradnie, nie tylko określone mianem poradni profilaktyki i rehabilitacji osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych) oraz wizyt u psychologów, terapeutów i instruktorów terapii uzależnień (otrzymano dane dotyczące udzielonych porad, zamiast liczby wizyt).

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

Jak wskazuje powyższe zestawienie, stale zmienia się struktura osób korzystających z poszczególnych usług terapeutycznych i innych w zakresie uzależnienia od substancji psychoaktywnych. W roku 2014 dwukrotnie wzrosła liczba osób korzystających z porad oraz wizyt u psychologów terapeutów – w 2015 roku spadła o 1 080 osób, natomiast w roku kolejnym ponownie się zmniejszyła o 2 964 osoby w stosunku do roku ubiegłego. W 2016 roku zanotowano najniższą liczbę wizyt u psychologów, terapeutów i instruktorów terapii uzależnień od 2013 roku.

Coraz mniej popularną formą wsparcia są psychoterapie indywidualne, gdzie wzrost odnotowano jedynie w 2014 roku.

Na system pomocy terapeutycznej w zakresie problemów uzależnień w województwie warmińsko – mazurskim największy wpływ miała aktywna działalność niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej, w tym prowadzonych przez organizacje pozarządowe. Obecnie terapię prowadzić mogą wyłącznie zarejestrowane zakłady opieki zdrowotnej – poradnie, ośrodki, oddziały terapii uzależnienia od alkoholu, narkotyków i współuzależnienia.

Cel 2.

Zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

Program terapii substytucyjnej od lat jest realizowany w województwie – wprowadzony został w 2012 roku przez Przychodnię Psychoterapii Profilaktyki i Leczenia Uzależnień, Poradnię Terapii Uzależnienia od Środków Psychoaktywnych i Leczenia Substytucyjnego w Olsztynie.

Podczas corocznych narad oraz spotkań gminnych pełnomocników/koordynatorów do spraw rozwiązywania problemów uzależnień, spotkań grup roboczych zajmujących się w województwie tą tematyką (kierownicy i pracownicy placówek leczenia uzależnień, stacji sanitarno-epidemiologicznych, przedstawiciele Policji, Kuratorium Oświaty, Sądów, poradni psychologiczno-pedagogicznych itd.) stwierdza się, że do głównych deficytów odbiorców programu należy zaliczyć przede wszystkim: brak konsekwencji w działaniu, nastawienie na poszukiwanie przyjemności i stawianie ich wyżej od obowiązków, trudność w przyjmowaniu odpowiedzialności za własne działania, brak umiejętności gospodarowania środkami finansowymi, nieumiejętność prowadzenia gospodarstwa domowego, załatwiania spraw urzędowych, brak umiejętności znalezienia miejsca pracy i utrzymania go. Często dochodzi do tego niskie wykształcenie spowodowane przedczesnym wypadnięciem z systemu oświaty, brak kwalifikacji zawodowych zgodnych z potrzebami rynku pracy, nieumiejętność poruszania się na rynku pracy.

Cel 3.

Zmniejszenie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

Podmiotami realizującymi szereg działań o charakterze postrehabilitacyjnym, są centra i kluby integracji społecznej, gdzie osoby po skończonym programie odwykowym mogą uzyskać wsparcie w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej.

Dane na temat liczby centrów integracji społecznej w województwie warmińsko-mazurskim oraz liczbę uczestników programów realizowanych w CIS przedstawia tabela poniżej.

Tabela 14. Liczba CIS oraz liczba uczestników w latach 2013-2017

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba CIS	6	7	7	9	11
Liczba uczestników	733	871	756	908	1 042

Źródło: Dane uzyskane z Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego

Działalność CIS oparta jest na systemie dotacji ze środków publicznych, są one szansą na reintegrację społeczną i zawodową grup szczególnego ryzyka, takich jak: bezdomni, osoby uzależnione od alkoholu i narkotyków, osoby chore psychicznie, długotrwale bezrobotni, zwalniani z zakładów karnych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku na terenie województwa warmińsko-mazurskiego funkcjonowało jedenaście Centrów Integracji Społecznej:

- CIS w Olsztynie - będące Samorządowym Zakładem Budżetowym Miasta Olsztyn;
- CIS w Ostródzie - prowadzone przez Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Wojewódzki w Olsztynie;
- CIS w Braniewie - prowadzone przez Braniewskie Stowarzyszenie Abstynenckie w Braniewie;
- CIS w Ełku – prowadzone przez Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta w Ełku;
- CIS „ALTER CIS” w Ełku – prowadzone przez Stowarzyszenie „Adelfi” w Ełku;
- CIS w Białej Piskiej – prowadzone przez Stowarzyszenie Akcja Katolicka - Parafialny Oddział Akcji Katolickiej parafii Św. Andrzeja Boboli;
- CIS w Białej Piskiej – prowadzone przez Ewangelickie Stowarzyszenie BETEL;
- CIS w Elblągu – prowadzone przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych w Elblągu;
- CIS w Elblągu - prowadzone przez Elbląską Radę Konsultacyjną Osób Niepełnosprawnych;
- CIS w Giżycku - prowadzone przez Gminę Miejską Giżycko;
- CIS w Pisz - prowadzone przez Stowarzyszenie Kobieta na PLUS.

Tabela 15. Liczba KIS oraz liczba uczestników w latach 2013-2017

Rok	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba KIS	41	40	31	33	42
Liczba osób korzystających ze wsparcia KIS	5 323	5 197	2 594	5 049	4 448

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej

Z danych opracowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego w Olsztynie wynika, iż w naszym regionie, na dzień 31 grudnia 2017 r., zarejestrowane były 42 kluby integracji społecznej, działające zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym. W 2017 r. z szeroko pojętego wsparcia KIS korzystało 4 448 osób. W 2017 r. zmniejszyła się liczba osób objętych wsparciem (o 11,7% względem roku poprzedniego). Z drugiej jednak strony wzrosła liczba osób, które znalazły zatrudnienie (o 23,62% względem roku poprzedniego). Podkreślić należy, iż liczba osób korzystających z usług oferowanych przez KIS w 2016 roku zbliżyła się do najwyższego poziomu osiągniętego w latach poprzednich (2013, 2014). W roku 2015 liczba osób korzystających ze wsparcia KIS była najmniejsza od początku funkcjonowania klubów. Spowodowane to było diametralnym spadkiem liczby funkcjonujących KIS.

Zgodnie z ustawą o zatrudnieniu socjalnym uczestnikami zajęć w klubie integracji społecznej mogą być osoby, które podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić podstawowych potrzeb życiowych

i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Cel 4.

Zwiększenie liczby kompetentnych pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (policjantów, pracowników społecznych, kuratorów sądowych, lekarzy, organizacji pozarządowych, i innych)

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w latach 2013 oraz 2016-2017 dofinansował szkolenia specjalistyczne dla personelu zatrudnionego w placówkach leczenia uzależnień z województwa warmińsko-mazurskiego, którego realizatorem był Ośrodek Rehabilitacji Uzależnionych „DOREN” im. Berty Trusiewicz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Różewcu.

W Tabeli 16 przedstawiono zakres szkoleń oraz liczbę uczestników.

Tabela 16. Tematyka szkoleń specjalistycznych dla personelu zatrudnionego w placówkach leczenia uzależnień z województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2013 oraz 2016-2017

Rok	Bloki tematyczne/zakres szkolenia	Liczba przeszkolonych osób
2013	Dialog motywujący w pracy z klientem uzależnionym, trudnym i niezmotywowanym do zmiany	35
2016	Lęk paniczny i bez agorafobii w terapii poznawczo-behawioralnej	16
	Terapia poznawczo-behawioralna depresji i myśli samobójczych	16
	Terapia poznawczo-behawioralna zaburzeń obsesyjno-kompulsyjnych	18
	Praca z niską samoocena w terapii poznawczo-behawioralnej	26
2017	Wczesne doświadczenia w relacjach i ich znaczenie dla rozwoju zaburzeń w funkcjonowaniu, czynniki leczące w terapii i w sytuacjach pomagania	14
	Kontakt w sytuacji pomagania, przymierze terapeutyczne	
	Zasady skutecznej komunikacji, kontakt z klientem – słuchanie, interwencja, budowanie relacji	
	psychoterapia grupowa – proces grupowy – jak go wykorzystać dla dobra pacjenta.	

Źródło: Sprawozdania końcowe z wykonania zadania publicznego przez Ośrodek Rehabilitacji Uzależnionych „DOREN” im. Berty Trusiewicz Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Różewcu w latach 2013 oraz 2016-2017

Szkolenia z tego zakresu są istotnym elementem w uzupełnianiu kompetencji osób pracujących z pacjentami uzależnionymi od narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz z pacjentami po ukończonym procesie leczenia.

Również w ramach Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, co roku przyznawano dotację na zadanie pn. „Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w Województwie Warmińsko-Mazurskim”. Z dofinansowania szkoleń podnoszących kwalifikacje korzystały także osoby zajmujące się leczeniem uzależnień od środków psychoaktywnych.

Zestawienie danych dotyczących realizacji zadania przedstawiono w tabeli 17.

Tabela 17. Szkolenia dla osób zajmujących się leczeniem uzależnień, realizowane w ramach zadania „Podnoszenie kwalifikacji pracowników lecznictwa odwykowego w Województwie Warmińsko-Mazurskim w latach 2013-2017

Rok	Tematyka/zakres szkoleń indywidualnych	Liczba przeszkolonych osób	Tematyka/zakres szkoleń grupowych	Liczba przeszkolonych osób
2013	Studium Terapii Uzależnień, Superwizje, Staż kliniczny, Studium Psychoterapii, Szkoła Psychoterapii, Studium Pomocy Ofiarom Przemocy w Rodzinie, Studium Interdyscyplinarne Przemoc w Rodzinie, Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Psychoterapia Behawioralno-Poznawcza, Studium Psychoterapii Sądowej, Szkoła Muzykoterapii, Trening Asertywności, Terapia Systemowa, Szkoła Letnia	44	„Praca z osobami uzależnionymi głuchoniemymi – język migowy” – kontynuacja do certyfikatu KSS (Kurs Służb Społecznych)	38
2014	Studium Terapii Uzależnień, Studium Pomocy Psychologicznej, Superwizja, Studium Pomocy Ofiarom Przemocy w Rodzinie, Studium Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Staż, szkolenie ze stosowania testów psychologicznych MMPI/MMPI2	12	„Praca z osobami uzależnionymi głuchoniemymi – język migowy. Kontynuacja po certyfikacie KSS” „Sposoby konstruktywnego radzenia sobie ze stresem u osób uzależnionych”	20 18
2015	skuteczne metody profilaktyki i terapii uzależnień behawioralnych, Superwizja, nowe kierunki psychoterapii, Studium Pomocy Ofiarom Przemocy w Rodzinie, konferencja 3 sekcji psychoterapii, szkolenie uzupełniające dot. sprawców przemocy, Studium Terapii Uzależnień, Staż, Psychologia Kliniczna, Szkoła Psychoterapii	16	„Praca z osobami uzależnionymi głuchoniemymi – język migowy. Kontynuacja po certyfikacie KSS” „Teoria schematu pracy z osobami uzależnionymi”	10 19
2016	Superwizja Kliniczna, Superwizja Indywidualna, Studium Terapii Uzależnień, Staż Kliniczny, Studium Pomocy	15	„Konferencja szkoleniowa Kierowników placówek lecznictwa odwykowego”	24

	Psychologicznej dla Par, Szkoła Psychoterapii, Psychologia Kliniczna		Konferencja na temat dopalaczy	60
2017	Studium Terapii Uzależnień, Studium Terapii Uzależnień – kontynuacja,	3	„Programy ograniczenia picia oraz redukcji szkód w leczeniu uzależnień”	33
			„Aspekty medyczne oraz psychologiczne Zaburzeń ze Spektrum FASD (Alkoholowy Zespół Płodowy)”	94

Źródło: Sprawozdania końcowe z wykonania zadania publicznego przez Szpital Psychiatryczny SPZOZ w Węgorzewie (WOTUW Giżycko) w latach 2013-2017

W ramach zadania, przeprowadzone zostały również superwizje programów terapeutycznych i pracy członków zespołu interdyscyplinarnego w placówkach leczenia odwykowego.

Tabela 18. Superwizje programów terapeutycznych i pracy członków zespołu interdyscyplinarnego w placówkach leczenia odwykowego, realizowane w latach 2013-2017

Rok	Liczba placówek, w których przeprowadzono superwizje
2013	11
2014	12
2015	9
2016	17
2017	17

Źródło: Sprawozdania końcowe z wykonania zadania publicznego przez Szpitalowi Psychiatrycznemu SPZOZ w Węgorzewie (WOTUW Giżycko) w latach 2013-2017

Zaznaczyć należy, że systematyczny udział w szkoleniach umożliwia zdobywanie oraz uzupełnianie aktualnej wiedzy, poprzez uczenie się nowych lub doskonalenie wcześniej nabytych umiejętności terapeutycznych, poznawanie nowych metod i technik. Wpływa to znacznie na wzrost jakości udzielanych usług terapeutycznych.

Wskaźniki realizacji celów w ramach Priorytetu II

Wskaźnik	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba nowopowstałych placówek	-	-	-	-	-
Liczba zmodernizowanych placówek leczenia uzależnień	1	1	-	1	1
Liczba wspieranych programów	1	1	1	1	1
Liczba szkoleń nt. ograniczenia szkód*	2	3	3	3	3

Liczba osób objętych wsparciem w szkoleniach zawodowych**	127	50	45	125	144
Liczba programów postrehabilitacyjnych	2	1	4	3	2
Liczba uczestników CIS, KIS	6 056	6 068	3 350	5 957	5 490
Liczba miejsc/mieszkań readaptacyjnych	-	-	-	-	-
Liczba wspieranych szkoleń zawodowych	2	3	1	2	2
Liczba osób , które uzyskały wsparcie w podnoszeniu swoich kwalifikacji***	79	12	16	44	17

* O problematyce związanej z działaniami na rzecz redukcji szkód byli informowani w poszczególnych latach w czasie narad pełnomocnicy i koordynatorzy gminnych programów uzależnień. Formą ograniczania szkód jest wdrożony od 2012 roku program metadonowy. Oddziaływania na rzecz redukcji szkód są prowadzone w ramach leczenia stacjonarnego oraz ambulatoryjnego. Inną formą działań na rzecz ograniczania szkód jest monitorowanie w województwie zjawiska sięgania po nowe substancje psychoaktywne, w tym „dopalacze”.

** Szkolenia indywidualne oraz grupowe przeprowadzone przez WOTUW Giżycko oraz DOREN Różewiec.

*** Szkolenia indywidualne przeprowadzone przez WOTUW Giżycko oraz DOREN Różewiec.

Priorytet III. Badania, monitoring

W ramach tego priorytetu podejmowano działania w obrębie niżej wymienionych celów szczegółowych:

Cel 1.

Monitorowanie epidemiologiczne i postaw społecznych na temat problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym i wojewódzkim

Wśród służb i instytucji zajmujących się problematyką uzależnień od środków psychoaktywnych w województwie rozpropagowany został Raport Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie środków zastępczych – „Razem przeciw dopalaczom”. Przedstawiono w nim problem zwalczania „dopalaczy” w aspekcie działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w latach 2013 – 2014.

W ramach monitorowania epidemiologicznego w latach 2013-2017 zbierano dane na temat zgłoszonych interwencji medycznych związanych z „dopalaczami”, rejestrowanych przez Wydział Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego oraz Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Olsztynie i poddawano je szczegółowej analizie.

Na przełomie października i listopada 2017 roku, w ramach międzynarodowego projektu: „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD), zrealizowano audytoryjne badania ankietowe na próbie reprezentatywnej uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (najczęściej wiek: 15-16 lat) oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (najczęściej wiek: 17-18 lat) województwa warmińsko-mazurskiego.

Celem badania był przede wszystkim pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych, ale także ocena czynników wpływających na rozpowszechnienie, ulokowanych zarówno po stronie popytu na substancje, jak i ich podaży.

Badania zrealizowano w 47 klasach gimnazjalnych oraz w 54 klasach szkół ponadgimnazjalnych. W gimnazjach zebrano 958 ankiet, zaś w szkołach ponadgimnazjalnych – 1069 ankiet.

Analiza wyników badania obejmuje następujące zagadnienia:

1. Palenie tytoniu;
2. Picie napojów alkoholowych;
3. Używanie innych substancji psychoaktywnych;
4. Problem „dopalaczy”;
5. Oczekiwania wobec alkoholu i przetworów konopi;
6. Doświadczanie problemów związanych z piciem alkoholu;
7. Doświadczanie problemów w związku z piciem alkoholu przez innych;
8. Dostępność substancji psychoaktywnych;
9. Ryzyko związane z używaniem substancji psychoaktywnych w opiniach badanych;
10. Używanie substancji psychoaktywnych w otoczeniu badanych;
11. Relacje z rodzicami i przyjaciółmi;
12. Rodzice a używanie substancji przez młodzież;
13. Korzystanie z Internetu;
14. Gry hazardowe;
15. Formy spędzania czasu wolnego;
16. Wiarygodność wyników;
17. Dynamika zjawiska w województwie na tle zmian w skali kraju;
18. Nauczyciele i pedagodzy szkolni o profilaktyce.

W raporcie umieszczono wnioski i rekomendacje wynikające z przeprowadzonego badania, między innymi do realizacji w ramach nowego „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2018-2022”.

Wyniki badania w pełni potwierdzają potrzebę takich działań przewidzianych w Wojewódzkim Programie, jak:

- wspieranie programów profilaktycznych w szkołach, w tym programów rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji, zwłaszcza w zakresie profilaktyki wskazującej (indicative prevention);
- szersze włączenie rodziców w profilaktykę;
- inicjowanie działań profilaktycznych w pozaszkolnych placówkach dla dzieci i młodzieży;
- wspieranie programów profilaktyki selektywnej w miejscach o zwiększonym narażeniu na kontakt z narkotykami (kluby, dyskoteki, imprezy masowe);
- objęcie opieką dzieci i młodzieży z grup ryzyka (środowiska zmarginalizowane społecznie, zagrożone demoralizacją i wykluczeniem społecznym);
- szkolenie kadr profilaktycznych.

Wszechstronny wachlarz działań, szeroki zakres partnerów oraz lokalny kontekst aktywności profilaktycznych, ujęte w Wojewódzkim Programie przekonują, iż kompleksowe podejście do zapobiegania problemom używania substancji psychoaktywnych przez młodzież stanowi ważny paradygmat profilaktyki w województwie. Tworzy to podatny grunt

dla zaszczepienia idei lokalnego środowiska profilaktycznego jako dominującej strategii reagowania na problem używania substancji psychoaktywnych przez młodzież².

Szczegółowy raport z badania umieszczono na stronie internetowej:

<http://warmia.mazury.pl/polityka-spoeczna/przemoc-i-uzaleznienia/raporty-przemoc-i-uzaleznienia>
(Wojewódzkie Programy: Raport z badań ankietowych zrealizowanych w Województwie Warmińsko-Mazurskim w 2017 r. ESPAD).

Cel 2.

Uczestnictwo w rozwoju i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

Każdego roku Ministerstwo Zdrowia zwraca się z prośbą do samorządów województw o wygzekwowanie od samorządów gminnych informacji na temat realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w poprzednim roku. Na początku każdego roku przesyłane były do samorządów gminnych stosowne kwestionariusze, celem uzyskania danych na temat podjętych w poszczególnych latach działań na poziomie lokalnym - sprawozdania przekazywano do Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Od 2015 roku Biuro ds. Uzależnień Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej załącza ankietę dodatkową, o której napisano w Priorytecie I – Profilaktyka. Obecnie trwa zbieranie i analiza danych.

Tabela 19. Liczba gmin, które przesyłały sprawozdanie z realizacji KPPN w latach 2013 – 2017.

Województwo	2013	2014	2015	2016	2017
Warmińsko – Mazurskie	108	97	116	113	114*

* stan na dzień 9 maja 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Olsztynie

W myśl zapisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, Uchwałą Nr 53/294/05/II Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 15 listopada 2005 r., Pan Michał Tatarek powołany został na stanowisko Eksperta Wojewódzkiego do spraw Informacji o Narkotykach i Narkomanii Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Ekspert Wojewódzki corocznie przygotowuje Raport w zakresie problemów narkomanii w województwie warmińsko-mazurskim za rok poprzedni. Obejmuje on analizy związane między

² J. Sierosławski, Pracownia Badań i Inicjatyw Społecznych, „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną, Raport z badań ankietowych zrealizowanych w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.”, Warszawa 2017

innymi: z realizacją zadań w zakresie przeciwdziałania narkomanii na poziomie województwa w ramach wojewódzkiego programu, z diagnozą zjawiska dotyczącą liczby osób i rodzin objętych pomocą społeczną z powodu alkoholizmu lub z powodu narkomanii, z epidemiologią dotyczącą problemów związanych z używaniem czy nadużywaniem narkotyków (liczba nowych zakażeń wirusem HIV, w tym wśród narkomanów), z naruszaniem przepisów Ustawy o Przeciwdziałaniu Narkomanii przez nieletnich w regionie. Raport ekspercki przedkładany był do Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii oraz upowszechniony został za pośrednictwem strony internetowej www.warmia.mazury.pl.

Wskaźniki realizacji celów w ramach Priorytetu III

Wskaźnik	2013	2014	2015	2016	2017
Liczba raportów	1	1	1	1	1
Liczba publikacji wyników badań epidemiologicznych	1	-	-	-	1*
Liczba instytucji uczestniczących w sieci wymiany informacji	116 gmin +21 powiatów, KW Policji SANEPID, NFZ Wojewoda	116 gmin +21 powiatów, KW Policji SANEPID, NFZ Wojewoda	116 gmin +21 powiatów, KW Policji SANEPID, NFZ Wojewoda	116 gmin +21 powiatów, KW Policji SANEPID, NFZ Wojewoda	116 gmin +21 powiatów, KW Policji SANEPID, NFZ Wojewoda

* Raport z badania ankietowego ESPAD, przeprowadzonego przez Pracownię Badań i Inicjatyw Społecznych.

Olsztyn, 9 maja 2018 r.

Sporządziła: Justyna Bieszke

Wnioski i rekomendacje wynikające z realizacji „Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2013-2017”

L.p.	Wniosek	Rekomendacja	Adresat	Sposób wdrożenia	Uwagi
1	Obecnie profilaktyka selektywna realizowana jest w gminach w stopniu minimalnym	Należy kontynuować upowszechnianie programów profilaktycznych nakierowanych na dzieci i młodzież o profilu selektywnym	Samorząd Województwa, samorządy gminne, organizacje pozarządowe	Ująć zadanie w otwartym konkursie ofert Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego	
2	Poziom profilaktyki uniwersalnej, skierowanej do dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, dla młodzieży oraz ich rodziców, jest zbyt niski - udział rodziców w programach profilaktycznych oraz spotkaniach informacyjno-edukacyjnych nadal jest niewystarczający	Należy zmienić formy pracy z rodzicami, szczególnie dzieci klas III szkół podstawowych, u których powinno się kłaść największy nacisk na działania profilaktyczne. Tego typu zajęcia edukacyjne dla rodziców powinny mieć charakter warsztatowy i być prowadzone przez odpowiednio przeszkolone osoby z wiedzą i autorytetem	Samorząd Województwa, samorządy gminne, Kuratorium Oświaty, organizacje pozarządowe, Policja	Ująć zadanie w otwartym konkursie ofert Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz wspierać projekty pozyskujące środki zewnętrzne – podczas realizacji przedsięwzięć profilaktycznych, kierowanych do dzieci, młodzieży oraz rodziców (m.in. podczas realizacji projektów), przeprowadzać rozmowy i ankiety, celem identyfikacji potrzeb profilaktycznych	
3	Nauczyciele i wychowawcy nie czują się odpowiednio przygotowani do realizowania specjalistycznych programów profilaktycznych (w tym programów rekomendowanych) oraz do rozwiązywania sytuacji nagłych, niespodziewanych, związanych z zażyciem przez ucznia substancji psychoaktywnych	Należy szkolić nauczycieli z zakresu realizowania specjalistycznych programów profilaktycznych, w tym programów rekomendowanych. Szkolenia dla nauczycieli powinny być cykliczne i obejmować studium trudnych przypadków	Samorząd Województwa, samorządy gminne, Kuratorium Oświaty	Ująć temat szkoleń dla nauczycieli na wiosennej naradzie pełnomocników/koordynatorów gminnych ds. rozwiązywania problemów uzależnień	

4	<p>Niezbędny jest rozwój profesjonalnego leczenia ambulatoryjnego, gwarantującego szybki dostęp do podjęcia leczenia oraz do kompleksowego wsparcia osoby uzależnionej i jej rodziny po zakończeniu leczenia odwykowego.</p>	<p>Należy wspomagać rozwój ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w zakresie leczenia i rehabilitacji uzależnienia od narkotyków oraz znaleźć wspólną drogę do efektywnego pokierowania osobą zażywającą środki odurzające po zakończeniu odtrucia - jest to podstawa do uświadamiania osób uzależnionych, że wyjście ze szpitala jest początkiem drogi do życia bez nałogów</p>	<p>Samorząd Województwa, samorządy gminne, Narodowy Fundusz Zdrowia, Policja, Zespoły Zarządzania Kryzysowego</p>	<p>Wzmocnić profesjonalne leczenie ambulatoryjne dla osób uzależnionych, poprzez zachęcanie do finansowania zakładów opieki zdrowotnej oraz wspierać wypracowanie stosownych zaleceń dot. postępowania w ramach konsultacji ze wszystkimi osobami/instytucjami uczestniczącymi w procesie niesienia pomocy – rozpowszechniać wypracowane zalecenia; nakierować ośrodki na składanie wniosków o dotację przyznawaną w ramach otwartego konkursu ofert przez Ministra Sprawiedliwości (z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej)</p>	
5	<p>Nadal istnieje potrzeba modernizacji bazy leczenia stacjonarnego</p>	<p>Należy kontynuować dotychczasowe działania na rzecz modernizacji bazy leczenia stacjonarnego dla osób uzależnionych od narkotyków w województwie</p>	<p>ośrodki stacjonarne leczenia odwykowego: Różewiec, Gaudynki, KARAN „DOM Zacheusza”</p>	<p>Podjąć działania w kierunku zabezpieczenia i pozyskania niezbędnych środków finansowych na modernizację bazy będących w gestii Samorządu Województwa</p>	
6	<p>Istnieje potrzeba dążenia do opracowywania odrębnych gminnych programów przeciwdziałania narkomanii oraz uświadamiania gmin o istocie reagowania na zmieniającą się sytuację na rynku narkotykowym oraz o potrzebach lokalnych z zakresu profilaktyki</p>	<p>Należy wspierać samorządy gminne w opracowywaniu lokalnych programów przeciwdziałania narkomanii oraz badać zakres problemu używania nowych substancji psychoaktywnych na terenach wszystkich samorządów gminnych</p>	<p>samorządy gminne</p>	<p>Kontynuować szkolenia i spotkania realizatorów gminnych programów przeciwdziałania narkomanii – na wiosennej naradzie pełnomocników/koordynatorów ds. rozwiązywania problemów uzależnień podjąć tematykę używania substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną (na podstawie raportu z Badania ESPAD przeprowadzonego w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r.)</p>	

7	Istnieje potrzeba prowadzenia aktywnych szkoleń na rzecz ograniczenia szkód spowodowanych sięganiem po substancje psychoaktywne	Podjąć działania edukacyjne na rzecz ograniczenia szkód poprzez szkolenia wśród nauczycieli, rodziców oraz dzieci i młodzieży, szukając nowych rozwiązań we współpracy szkoleniowej	Samorząd Województwa, samorządy gminne, organizacje pozarządowe, szkoły, placówki opiekuńczo-wychowawcze, Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna, Policja, realizujący w województwie warmińsko-mazurskim profilaktykę społeczną w zakresie przeciwdziałania narkomanii, pracownicy ośrodków leczenia odwykowego	Organizować szkolenia warsztatowe (przez Samorząd Województwa) oraz uświadomić przedstawicieli gminnych na wiosennej naradzie pełnomocników/koordynatorów ds. rozwiązywania problemów uzależnień o możliwościach współpracy z jednostkami/instytucjami zajmującymi się w województwie zwalczaniem problemów uzależnień. Istnieje możliwość organizowania we współpracy ze stacjami sanitarno-epidemiologicznymi prelekcji w szkołach, dotyczących profilaktyki uzależnień.	
8	Istnieje potrzeba przedstawienia gminom raportu wraz ze szczegółową analizą wyników Badania ESPAD przeprowadzonego w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r., dot. problemu używania substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną	Należy kontynuować współpracę z realizatorem Badania ESPAD przeprowadzonego w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r., dot. problemu używania substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną, celem przygotowania wykładu i dyskusji panelowej	Samorząd Województwa, samorządy gminne, Instytut Badań i Inicjatyw Społecznych w Warszawie	Zorganizować blok tematyczny, dotyczący raportu z Badania ESPAD przeprowadzonego w województwie warmińsko-mazurskim w 2017 r., dot. problemu używania substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną, na wiosennej naradzie pełnomocników/koordynatorów gminnych ds. rozwiązywania problemów uzależnień	